

СРПСКИ СИОН

Год. IX.

Број 34.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК:

Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК:

Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 22. августа 1899.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

НАРЕДБА

Архијерејске Конзисторије у предмету служења парастоса за Њ. В. блаженоупокојену царицу и краљицу Јелисавету.

Ad бр. К. 343./зап. ex 1899.

(Свима протопрезвитерским звањима.)

Дана 29. августа (10. септембра) о. г. навршује се година дана, од како се Њезино Величанство, блажене успомене царица и краљица наша Јелисавета у вечност преселила — пак се тим поводом упућује Пречасност Ваша, да подручно вам свештенство позовете, да тога дана парастос за Њезино Величанство у цркви по пропису одржати не пропусти.

Из седнице Архијерејске Конзисторије, држане у Карловцима 12. (24.) јула 1899. год.

Георгије
патријарх

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Рим и словенско богослужење.

По руском Радослав М. Грујић.

Познато је, како је Рим већ од почетка апостолског рада св. просветитеља

словенских, нерадо гледао успехе њихове на велико-моравској територији римског патријархата. Истина Бог, онај страشان позив св. браће у Рим, за папе Николе I. († 13. нов. 867. г.) променуо се за његова наследника Адријана II. († 872.) у сјајан дочек. Браћи, уз то, буде одобрена употреба свећено-богослужбених књига, које су они сами превели на словенски језик; шта више, у то доба одслужена је и служба Божја на словенском језику у Риму — по разним његовим црквама. Али тај исти папа Адријан шиљући, на молбу панонског кнеза Коцеља, Методија у Паванију (870—71. године), у писму, које је послао по Светитељу, где одобрава и дозвољава словенско богослужење, ипак заповеда, „да се чува обичај читања Апостола и Јеванђеља прво на латинском, па за тим на словенском језику.“

Наследник Адријанов папа Јован VIII. (872.—882.) односио се према словенском богослужењу тако, како су то дипломатске прилике допуштале; час, наиме, негодује, што св. Методије врши богослужење на словенском језику (на пр. 879.), час опет до-

пушта га због какве политичке потребе, по увек с ограничењем, да се Апостол и Јеванђеље прво чита на латинском, па затим на словенском језику (880. год.). Даља историја папских одношаја спрема словенског богослужења карактерише се систематичким ограничавањем сфере његове употребе, па шта више и јавним гоњењем, ради источно-православног обреда који се чувао у Ђирило-Методијевим црквено богослужбеним књигама.

Први акт јавнога гоњења словенског богослужења, које уведоше св. првоучитељи и просветитељи словенски, отпочео је папа Стефан VI, исте године, кад је умро св. Методије (885. г.). Он је, наиме, у својој посланици моравском кнезу Светоплуку међу осталим и ово писао: „Врло смо се зачудили, када смо чули, да Методије проповеда лажну науку, а не истиниту, непријатељство, а не мир; те ако је то тако, као што смо чули, ми у потпуном смислу одбацујемо његово лажно учење. А анатема због презрења католичке вере нашће на онога, који томе учи. Ти и народ твој, по суду св. Духа, бићете невини, ако само неповређено будете сачували веру, коју проповеда римска црква. А службе Божје, св. тајне, и свећене радње, које је тај Методије дрзнуо се да свршава на словенском језику, и ако је пре обећао да те неће чинити (?), заклевши се пред моћима св. Петра — *нико нека и не помисли, да на сличан начин свршава.* Јер Божјом и нашом апостолском влашћу ми то забрањујемо — проклињући онога, који не послуша А упорне и непослушне, што уводе непријатељство и саблазан, ако се не поправе, после прве и друге опомене, заповедамо да се изгоне из цркве.“

Та забрана Стефана VI. беше почетак јавног папског гоњења словенске службе. Истина Бог, најближи наследници Стефанови († 891.) (Формоз, Бонифације VI, Стефан VII, Роман, Теодор II.), изгледа, као да нису толико обраћали пажњу на словенски рад св. Ђирила и Методија, а Јован IX. (898.—900), као да је одобравао, па шта више и штитио словенску јерархију у Великој Моравској. Али зато

Јован X. на спљетском сабору 925. год., те папа Јован XIII. при подизању прашке епископије (972. год.), јавно су изразили своје негодовање спрема словенског богослужења. Последњи је на пр., у својој були чешком кнезу Болеславу одлучно тражио, да епископ новоустановљене епископије прашке, *не буде присталица обреда „бугарске или руске секте“, као ни приврженик словенског богослужбеног језика.* Познато је, да су тако поступале и касније папе, као на пр.: у другој половини XI. в., папа Александер II., који је још одлучније од својих претходника ограничавао словенско богослужење на другом спљетском сабору 1061. год., а и после њега. Он је, н. пр., говорио: „Ја, као и моји претходници, ни на који начин не могу се угодити, да им дозволим (т. ј. Хрватима) богослужење на њиховом језику, тако, као што то чине проналазачи сличне врсте литературе — Араави“, јер „готска (чит. словенска) је писмена пронашао неки Методије јеретик“, као што се каже у одредбама другог спљетског сабора. И што даље, тим се све већма у Риму утврђивали слични, па и гори одношаји спрема словенског богослужења. Папа Григорије VII. (1080. г.) позива већ молбу кнеза чешког Вратислава за дозволу словенског богослужења — *„неразумном“, „сујетном неразмисљеношћу“* и др.

Тек од половине XIII. в. почиње бар по изгледу преврат на боље у погледу одношаја Рима спрема словенског богослужења. Папа Инџентије IV., „тај украс канониста и отац права“ латинске цркве, дозволио је 1248. год. сењској епархији, на молбу тамошњег епископа, да се у њој може свршавати словенско богослужење по глаголским словенским књигама и латинском обреду, но и то само у оним местима, где је већ *„народ навикао да га слуша“.*

Како било да било, главно је то, да је папа дозволио словенско богослужење, које су систематски и строго забрањивали његови претходници, почев од Стефана VI. Али дозвола, као што већ рекосмо, тичала се само глаголског словенског богослужења по латинском обреду; а ћирилске словен-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNIBELGIJESKA.BE

ске књиге Рим је прогањао као и пре, допустивши их само крајем XVI. в. за црквено-богослужбену употребу оним Словенима, који примише догматичку унију с римокатоличком црквом. Тако се оне и данас употребљавају само с неким изменама у латинском смислу, код наших и руских унијата у Аустро-Угарској, те код врло малог броја бугарских унијата у Турској. Не беше, дакле, у интересу римске политике, да допусти *други* — источни обред, који се налазио у Ђирило-Методијевим црквено богослужбеним књигама, које сматрају као дело „неког јеретика Методија“. Сврха папске политике била је, да искорени међу Словенима наследство Ђирило-Методијева богослужења, а где то није могла, она се постарала, да га бар замене словенским глаголским богослужењем по латинском обреду.

Споменута дозвола Иноћентија IV. створила је нов период у историји одношаја Рима спрам словенског богослужења међу Словенима, који припадаху римо-католичкој цркви. После тога, почео је Рим да чини уступке осим сењске епархије и другим земљама, у корист словенско-глаголског богослужења (у Далмацији, Хрватској, Чешкој и др.), — благосиља за тим издање црквено-богослужбених глаголских књига (мисала = служебника, бревиарија = часослова, ритуала = требника и др.) и штити по каткад доста енергично отпочету Иноћентијем IV. праксу од наглих латинизатора. Ето, да је словенско глаголско богослужење отклањало народне словенске симпатије од Ђирило-Методијева богослужења! А то се и морало прво постићи, ако се хтело да се иде даље, постепеној латинизацији Словена. Но, како у овом периоду, тако и кашње до данас, није Рим ни за тренут ока престао да мисли и ради на том, како да ослаби словенско богослужење, па ма оно било и на латинском обреду.

Благодарећи на таковој политици, глаголско богослужење почело је постепено опадати и сужавати се у пређашњим границама свога пространства, док није дошло до данашњег минимума своје употребе само у неким црквама римо-католичких Словена

у Далмацији, Приморју, Истрији и околним острвима Јадранскога мора.*

Год. 1887. на основу познатог конкордата црногорског кнеза Николе с римском куријом, уведено је словенско глаголско богослужење за црногорске следбенике римокатоличке вероисповести, који, шта више, добише и посебног епископа у Бару — Симу Милиновића. Али папа Лав XIII., и ако свим силама тежи да унијом приведе многе словенске народе у крило римокатоличке цркве, ипак нерадо допушта и само глаголско богослужење, бојећи се, да не би та права пожељели и многи Словени римо-католичке вероисповести, који све већма, под утицајем опће националне свести, теже, да словенизују и своје богослужење, према сачуваним међу њима традицијама Ђирило-Методијева богослужбеног језика. За доказ овога служи нам недавно издано (5. августа о. г.) од римске конгрегације обреда (Congregatio rituum) одређење о употреби старо-словенског језика у римо-католичком богослужењу. Навешћемо овде само главне тачке тога одређења, да би се лакше могли окарактерисати сувремени погледи папства на употребу старо-словенског језика у црквено-богослужбеној пракси код Словена римо-католичке вероисповести.**

Одређење конгрегације адресовано на архиепископе, епископе и капитуле дијецезе горичке, задарске и загребачке, после позивања на неке претходнике Лава XIII. — папу Иноћентија IV. (који је дозволио глаголско богослужење у сењској епархији 1248 год., а у Крчкој 1252. г.), Урбана VIII. (који је 1631. г. дозволио штампање литургијских књига за римо-католичке

* Данас износи опћи број глаголских парохија у Аустро-Угарској (у Далмацији и околним острвима Јадранскога мора), око 130—140 (у епархијама крчкој, задарској, спљетској и шибеничкој), са до 80 хиљада парохијана. У епархијама сењској и модрушкој, где је најпре дозвољено било глаголско богослужење још од папе Иноћентија IV, 1248. г., глаголицу су мало по мало (од год. 1800—1830.), истиснули латинизатори. Као у замену за то, недавно је она уведена у Црној Гори за оно пет хиљада црногорских следбеника римо-католичке вероисповести.

** Оригинални латински текст штампан је на пр. у задарском листу „Katolička Dalmacija“, хрватски превод у тршћанском „Naša Slova“ (бр. 37. и 38.), а чешки у листу „Slavia“ (бр. 63.), што излази у Оломоцу.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

цркве, које употребљавају словенски језик), Бенедикта XIV. (који је 1754. г. одобрио пово издање истих књига), те Пија VI. (који је 1791. год. одобрио штампање часловца), — садржи у себи ове најглавније „св. оцем“ одобрене и потврђене одредбе:

1.) Употреба старо-словенског језика у богослужењу има се сматрати само као привилегија цркава, које одавно постоје, а не као привилегија неких духовних лица. С тога епископи, сваки у својој епархији, морају чим пре саставити списак свих цркава, за које нема сумње, да су се по праву до сада користиле нашком дозволом односно употребе старо-словенског језика у богослужењу. Даље ваља при том чим тачније установити, да овој или оној цркви дана привилегија стоји у снази бар 30 година, а спорне случајеве епископи су дужни послати на решење конгрегацији обреда. 2.) Осим цркава, назначених у састављеном списку, *нигде* ни под каквим изговором, не дозвољава се уводити старо-словенски језик у богослужбену употребу, а нарушење ове одредбе повлачи за собом строгу казну. 3.) А у црквама, где је дозвољена употреба старо-словенског језика, може се употребити само тај један језик, без икакве примесе другога, по глаголемим књигама, које је одобрио „апостолски престо“, а забрањује се употреба других литургијских књига које су штампане или другом азбуком, или пису одобрене од „апостолског престола“. 4.) А исто тако и народ за време богослужења, при појању или у одговору на узглас свећеников, може употребити старо-словенски језик, по ради олакшања при том, могу му се дати књижице, штампане латиницом место глаголице. 5.) Црквено-богослужбене књиге за употребу у тим црквама могу бити само оне, које је одобрио и прегледао „апостолски престо“. 6.) Сходно реченом епископи се имају постарати, да у надлежним школама — свећенички кандидати изучавају како језик латински, тако и старо-словенски, како би свака епархија имала довољан број свећеника за свршавање црквених служба на оба богослужбена језика. 7.) Епископи морају пред рукоположењем одредити, који ће клирик на ком језику слу-

жити, по вољи и жељи свећеничких кандидата, ако само интереси цркве не затраже друго решење. 8.) У случају, ако какав свећеник, који је употребљавао латински црквено-богослужбени језик, нађе се принуђен да служи у цркви старо-словенског језика, то је он дужан да на овом последњем сврши богослужење, а тајну службу и каноничке часове може за себе свршавати и на латинском језику. То исто правило важи и за свећеника, који врши богослужење обично на старо-словенском језику, када принуђен буде да свршава богослужење у односној цркви на латинском језику. 9.) Исто тако даје се право свећеницима, који употребљавају латински језик за црквено богослужење, да могу читати тајну „мису“ тамо, где се употребљава старо-словенски језик, да и они — ако могу — нека свршавају тајну службу на свом обичном богослужбеном језику у црквама латинског језика. 10.) Тамо, где се утврдио обичај, да се Апостол и Јеванђеље чита на словенском језику у црквама латинског језика, може се тај обичај и даље чувати под условом употребе старо-словенског језика; а у парохийским црквама после читања Јеванђеља може се оно поновити и на народном језику ради бољег сазидања верних. 11.) Ако би ко од верних у парохјама старо-словенског језика тражио, да му се дете крсти или брак благослови само на латинском језику, треба га одговарати и саветовати, а ако би и даље упорно то захтевао — треба му испунити жељу мирно, на латинском језику. Зато, обратно, у парохјама латинског језика, споменуте тајне крштења и брака могу се свршавати и на словенском језику. 12.) За проповед речи Божје, као и у другим богослужбеним обредима, који се не броје као строго литургијски, допуштају се народни словенски језици по руководним правилима конгрегације обреда. 13.) Епископи оних епархија, где употребљавају односни народни језик „у црквеним молитвама и песмама“, морају пазити, да превод буде веран и једноставан. 14.) Религиозне књижице или издања, која садрже у себи превод литургијских молитава за специјалну употребу верних, морају бити

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

пажљиво прегледане и одобрене од епископа.

То су све главније одредбе конгрегације обреда односно употребе старословенског језика код Словена римокатоличке вероисповести. Већ из површног читања истих лако се може увидети, да је тенденција римске курије, да ограничи сферу употребе словенског језика, јер се, на пр., за право, да се може њиме користити, одређује старина од 30 година (N. 1.) А међу тим, баш у новије време све чешће и чешће указују се жеље међу Словенима римокатоличке вероисповести, да се уведе старо словенски језик у црквенобогослужбену употребу. Па и сам Рим, где налази да иде у корист његовој сврси, поново га допушта, као што се то догодило на пр. у Црној Гори. Али, очевидно је, да се не мара уступка учињена Црној Гори — по мишљењу курије — простирати и на друге Словене католике, који би изнова пожелели драгоцену наследство својих отаца. (N. 2.) С каквом се намером све то чини у Риму, није се тешко досетити на основу историјских факата одношаја папства спрам словенског богослужења. Папство се је у принципу свагда противило словенском богослужењу, допуштајући га само под притиском неких политичких прилика. Тако, допуштајући у XIII. в. словенско богослужење тамо, где га је народ навикао да слуша, папство је тежило, да баш самим тим парализује у оним местима утицај Ђирило-Методијев православног богослужења, замењујући га глаголско-словенским по латинском обреду. А када је оно у том довољно успело, тада поче ограничавати у тим местима и глаголско словенско богослужење. У сваком случају, с овом политиком Рима тешко је, па и немогуће је измирити таква факта, као што је канонизација св. Ђирила и Методија, учињена у Риму 1880. године, а тако исто и опширна уверења папе Лава XIII, с којима се он обраћа к православнима, с тежњом, да их преведе у крило римске цркве на основу признања његова главенства и остављања им обредних особина њихове цркве. Не само пример словенских унијата, који су лишени обећаних

им права на извешан део црквене самосталности, по и бесправност словено-католика глаголаша, јасно нам показују истините и рђаве сврхе словенске политике у Риму.

Тумачење речи и назива,
који се у црквеном језику употребљавају.

По Михајловском „Словару“ и другим изворима ради

Ст. С. Илић.

(Наставак).

Клирз. Грчка реч κλῆρος буквално значи — *коцка, део, део наследства*. Клиром се назива збор свих служитеља црквених, јер је и сама служба у Цркви Христовој и у Светом Писму названа *жрѣвѣмз слѣженѣм* — κλῆρος τῆς διακονίας (Дјej. 1, 17. 25). Овакав назив збора службеника црквених, потврђује нам мисао и убеђење, да на службу у цркви призива и избира сам Дух Свети, Који живи у Цркви, тако да људска распоређења у овом погледу свагда имају другостепено значење: паде жрѣвѣм на *Матѣја*, и причтенз *кысть* ко *единодесѣти Апостолѣмз* (Дјej. 1, 26). Осим тога назив *клира*, може означавати и то, да служитељи црквених треба да су ослобођени од старања и брига светских, да би што слободније и савршеније могли служити Цркви Христовој. Због тога су и старозаветни Левити, по наредби Божјој, искључени били из удела при дељењу земље обећане: *да не бѣдетз жрѣцѣмз Левѣтомз всемѣ племени Левѣнимѣ частѣ*, *ниже жрѣвѣм со Исраилѣмз: Господѣ Самѣ жрѣвѣм егѣ, ѣкоже рече емѣ*. (Втор. 18, 1—2.)

Коливо. Ова реч по свој прилици долази или од грчке *κολόβιον*, — *врста колача, што се на жртву приноси*, или од латинске *colluvio* — *меса, скуи*. Код нас се под називом *кољива* подразумева пшеница, узварена у води, зачињена и украшена разним посласицама. Ово се јело још и *кушијом* назива у Цркви. Кољиво или кутија доноси се у Цркву и по особеном чину се освећује; освећење кољива бива или у част каквог светитеља или за спомен умрлих. После освећења једемо кољиво, сећајући се односног Светитеља или умрлога. Обичај освећења кољива, веома је стари. За владе Јулијана одступника, сва храна, која се продавала на трговима, била је по његовој заповеди потајно пошкрољена крвљу животиња, које

су идолима на жртву принесене биле или је продавана на тргу балг иста та храна, што је идолима на жртву принесена била: ово се чинило у намери, да хришћане преваре и да их тако наведу, да једу од идолских жртава. Али Бог своје верне не оставља; по светој вољи Његовој великомученик Теодор Тирон јави се евхантском епископу Евдоксију и нареди му, да објави Хришћанима, да не купују на трговима никакве хране, већ да кухају пшеницу и воће и тиме да се хране, те да се тако сачувају од оскрнављења. То је кухање названо *кољивом*. Због тога се сваке године у петак прве седмице великога поста освећује кољиво у спомен и почаст св. великомученика Теодора Тирона. Касније је ушло у обичај намењивати кољиво и другим Светитељима и спомену умрлих. Кољиво или кутија спремљена од житног зрна изражава веру живих, да ће умрли искренути и да иза овог земног живота сљедује лепши и бољи живот, као што и зрно када се баци у земљу подвргава се трулежи, али зато ипак исклија у лепшем облику и доноси многи плод.

Кондакз и **икосз**. Обе ове речи имају етимолошке сличности једна с другом. Грчка реч *δίκος* значи *дом*, а **кондакз** — *κοντάκιον* значи *кућица*, *кућерак* (састављено из *κόντος* — кратки и *δίκιον* — кућерак). На црквеном језику, кондаком и икосом се називају свештене песме, у којима се садржи похвала светоме или се исказује суштина дотичнога празника. Али ипак међу кондаком и икосом постоји разлика, и ако не по садржини, а оно по начину излагања садржине; *кондак* је кратка песма у похвалу светога или празника, а *икос* је опширна песма исте садржине. Према томе икос се вазда чита иза кондака и никада сам без овога; кондак у том случају служи као припрема за икос.

Копіе. Ова реч неће бити славенска; она је позајмљена или од грчкога *κοπή* — *сечење*, *сечиво*; или од латинскога *coris* — *кратка сабља*. **Копіемз** се у нашој цркви назива кратки и с обе стране оштри нож, с помоћу којег се врше сва дејства над просфорама при проскомидији. **Копіе** означава оно копље, којим је један од војника пробо ребро Спаситељево на крсту.

Краегранесіе или **краестрочіе** (акростіхз) то јест прво грчко писме у сваком стиху канона. Када се сва ова почетна писмена скупе

уједно изражавају извесну, служби сходну мисао.

Красовѣль — Чапа из које се у грчким манастирима пије.

Крестный ходз (в. Литаніа, Литіа).

Крестз — *крст* је оруђе мученичке смрти Спаситеља нашег Исуса Христа, које је за нас постало оруђе спасења, и знак победе над змрћу и сатаном. Црква као невеста Христова дичи се и поноси се крстом Господњим и сматра га за свој најлепши украс и најјачи штит противу насртаја ђавољих. У олтару на светом Престолу увек се налази крст, који се због тога и назива *престоним крстом*. Осим тога има на светом престолу и више мањих, *ручних* крстова с којима се у празничне дане при отпустима благосиља народ, односно износе му се ради целивања. У неким храмовима ставља се још један крст иза престола који се назива *запрестоним*. У нашим храмовима су запрестони крстови врло ретки али у руским ћемо их врло често наћи. Крст се поставља на највидније место у храму, на врху иконостаса, да би га сав народ јасно могао видети за време службе, те посматрајући га очима у срцу духовним очима гледао и сазрцавао велику тајну нашега откупљења, извршеног крстном смрћу Спаситељевог. Све свештене утвари што се у храму налазе и при богослужењима употребљавају као: одежде, сасуди, покровци, кивоти и т. д. украшени су крстом, па и сама спољашњост храма увенчана је часним крстом, тако да се са куле на све стране види знамење победе у Цркви Христовој. При тајни св. крштења крст се ставља на груди онога који се крсти и тако сваки Хришћанин у току целог живота свог носи крст свој. Архијереји, архимандрити па и неки јереји украшавају се крстом Христовим и носе га на грудима као печат засведоченог срдачног исповедања вере у животу и у свакој прилици и неприлици. Најзад крст се ставља изнад гробова умрлих Хришћана те им прах мирно почива под сенком тога симбола вере хришћанске и на њојзи основане и утврђене наде на опште ускрснуће и вечити живот иза гроба. (Наставиће се.)

О назаренима и њиховом учењу.*

Пише Југ Станикић парох.

Сад да видимо, како је са учењем оних назарена, који признају и исповедају, да је

* Наставак иза броја 26. о. год.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

евхаристички хлеб и вино и истинито тело и права крв Христова, али све то само при употреби, тако да верни у св. причешћу једући хлеб и пијући вино примају уједно са хлебом и вином под хлебом и вином у хлебу и вину самога Господа, односно са, под и у хлебу и вину једу истинито тело и пију праву крв Христову; иначе хлеб није истинито тело, а вино није права крв Христова после употребе, јер после употребе и „Христос одступа“, па за то назарени и „употребљују све што је освећено.“

Пре свега: ако већ назарени верују, да Христос присуствује у евхаристичком хлебу и вину *само* при употреби; те ако из тог узрока и „употребљују све, што је освећено“ — како и од куда могу онда говорити и учити о неком „одступању Христовом“?! Из чега, и од чега да „одступи Христос,“ кад ничега нема, кад ништа преостало није, него је „све употребљавано, што је освећено“?! Христос би из и од евхаристичког хлеба и вина само онда и одступати могао, када би назарени „освећивали,“ више него што им је за једну употребу нужно, и када не би „употребљивали све освећено,“ него би још нешто претекло, остало, од чега би онда „Христос одступио.“ А кад то није, и кад код назарена така случаја бити не може: онда је крајњи несмисао говорити и учити о неком „одступању Христовом после употребе.

Чудновато је даље и то, да назарени на длаку знати, на драм измерити могу, колико ће им хлеба и вина за причешће нужно бити, те само и баш толико и освећују.“ И прав. црква пази на то, колико ће њених синова, њених чедђ приступити св. тајни причешћа, па од прилике на толико частица ломи и односно реже онај део „агнеца,“ који је за употребу верних одређен, а у св. путир лије онолико вина, колико ће од прилике нужно бити; — па ипак никад и ни у једној цркви није био тај случај, да је било таман онолико частица и онолико вина, колико је строго нужно било, него је увек остало и остаје и частица и вина, које тада свештеник — у одређено време заједно са осталим деловима „агнеца“ употреби.

Дакле: „Христос одступа после употребе од освећеног хлеба и вина; наравно овде треба прво себи уобразити, да је после употребе нешто и остало,

Сад: ако је Христос после употребе од освећеног хлеба и вина „одступио“: то нам се онда и само собом каже, да је Христос пре употребе освећеном хлебу и вину приступио. Ту би дакле било неко кретање Христово, јер би Христос освећеном хлебу и вину прво приступио, а за тим од освећеног хлеба и вина „одступио.“

Па је ли то кретање, то приступање и одступање Христово јасно исказано, или барма и најтамније наговештено у оним речима, којима је Христос св. тајну причешћа установио? Наравно и овде нам треба као истину признати и утврдити, то, да није тек само данас случај тај, да Христос пре употребе приступа освећеном хлебу и вину, а после употребе од освећеног хлеба и вина одступа; него да је тај и такав исти случај био и бити морао и — на тајној вечери, те да су дакле и сами апостоли, са, под и у освећеном хлебу вину примали самога Христа, односно јели истинито тело и цили праву крв Христову.

Прочитајмо, односно наведимо сада саме речи Христове, Ево их: „И кад јеђаху, узе Исус хлеб и благословиши преломи га, и даваше ученицима, и рече: узмите, једите; ово је тело моје. И узе чашу и давши хвалу даде им говорећи: пијте из ње сви, јер је ово крв моја новог завета.“ (Мат. 26., 26.—28.)

Е сад: где је и која то реч, која значи или која би требала да значи, или бар да наговести то, да је Христос освећеном хлебу и вину, а пре употребе приступио? А која је опет то реч, која би требала да значи или бар наговести, из које би се изводити и извести могло, да је Христос од освећеног хлеба и вина, а после употребе одступио?

Не само да те речи нема него у, и међу тим речима Христовим нема — како рече Христос — ни „*јште или четге едине*“, којом би се буди какаково кретање, некакво приступање и одступање, ма само и из далека и ма и најтамније тек наговештало. Наћи у горњим речима Христовим ма и најслабији и најблеђи траг некаквог кретања — приступања и одступања, то може само и одвише растегљив ум, то може тек само и одвиша јака и смела — „фантазија.“

А кад ми у приведеним речима Христовим за тврдњу о неком кретању приступању и одступању — не можемо наћи ни добити баш

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ни така ни толика ослоња, какав и колики би нам дати могла ма и слаба сламка; то од куда и како се онда може са пуном важношћу, озбиљношћу и поузданошћу говорити и учити о неком „одступању Христовом после употребе.“

Даље: ако је освећени хлеб и вино само при употреби истинито тело и права крв Христова: онда нам се само собом каже, да тај хлеб и то вино није и не може бити истинито тело и права крв Христова баш ни за један секунд, ни за један ока трен, пре употребе. По себи је јасно, да је то и тако исто било и бити морало и на тајној вечери. А кад би се доказало и доказати могло, да је освећени, хлеб и вино, ма и само за један секунд, један тренутак, ако пре употребе био и бити могао истинито тело и права крв Христова — онда је по себи јасно, да би и говор, и учење односно мудријашење о неком „одсуству Христовом после употребе“ отпао и отпасти морао, као што отпада са дрвета слаби и лаки листак под ударцем јака мрза. — Па да покушамо доказати то.

Узмимо и размотримо и опет речи Христове, којима је установио св. тајну причешћа: Христос узима у руке хлеб, благосиља га, ломи, пружа га и даје Својим ученицима, нуди и позива их: „узмите, једите, ово је тело моје“ и напоследку ученици примају и прихватају преломљени и пружени им хлеб, приносе га ка својим устима, мечу га у уста и једу; исто тако: Христос узима у руку чашу, хвалу даје, пружа је својим ученицима, нуди их и позива: „пијте из ње сви, ово је крв моја,“ за тим апостоли примају и прихватају пружену им чашу — и то један по један — приносе ју ка својим устима, међу је на уста и пију из ње.

Сумњамо, да ће нам икоји рачунџија моћи и смети рећи, да смо у рачуну погрешили, ако узмемо, ако устврдимо: да је од тренутка, када је Христос хлеб благословио, односно над чашом хвалу дао, па до тренутка, када су ученици благословљени хлеб и вино у уста метнули, те јести, односно пити почели — протекло, ако не више, а оно, бар толико времена, колико захваћа један секунд, један ока трен, а свакако ће нам се и то признати и допустити хтети, да је при предавању чаше једног апостола другога апостолу — јер су сви из једне чаше пили — увек протицало времена од једног секунда, од једног ока трена.

Призна ли нам се и допустили нам се то, онда нам није нужде даље ићи, јер смо доказали оно, што смо доказати желели, и што је доказати требало; доказали смо на име то, да освећени хлеб и вино, није био на тајној вечери, те не може бити ни данас тек онда истинито тело и права крв Христова, када се употребљује, када је у нашим устима; него да је освећен хлеб и вино истинито тело и права крв Христова баш и пре употребе, онда када није у нашим устима. — А ако је евхаристички хлеб и вино био, бити морао истинито тело и права крв Христова пре употребе: онда је само то јасно, да је то био и бити морао и за време употребе; а што је евхаристички хлеб и вино био пре употребе и за време употребе, то је и после употребе остао и остати могао и морао.

Још даље: ако су освећени хлеб и вино само при употреби били и бити могли истинито тело и права крв Христова: онда је само по себи јасно, да Христос није могао, пружити Својим ученицима освећени хлеб и вино, па им рећи: „ово је тело моје, ово је крв моја.“ Јер, ако је освећени хлеб и вино само при употреби, а никако пре употребе био и бити могао истинито тело и права крв Христова: онда би Христос од прилике овако био рекао: узмите, једите овај хлеб и пијте ово вино, које ће бити истинито тело моје и права крв моја; или краће; узмите једите овај хлеб и пијте ово вино, које ће бити тело моје и крв моја. — А кад Христос није то и тако, него баш јасно и отворено рекао: „ово је тело моје... ово је крв моја:“ онда је то јасан знак, да је Христос врло добро знао, шта је рећи хтео, и да се јасно, а не погрешно изразио; и према томе, да су ученици Његови те Његове речи имали разумети и примити онако, како су оне звучале, т. ј. да је онај хлеб, који им он пружа, већ истинито тело, и да је вино у оној чаши коју им он подноси, већ права крв Његова; а не да ће тај хлеб и то вино бити истинито тело и права крв Његова тек онда, када их употребљавали, када их у уста узели буду.

(Наставиће се).

Мало историје о српској православној цркви у Загребу.

У околини српске цркве у Загребу подигнуте су у последње вријеме велике и красне па-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

дате. Ради тога било је потребно да се торањ црквени повећа и пољенша. То је ових дана учињено, а прошлог четвртка освећен је и подигнут на торњу крст са јабуком. У старој јабуци на црквеном торњу нађен је том приликом овај докуменат, који може интересовати и шире кругове, који прате напредак Срба Загребчана.

У средини пергаментна:

Ово земљиште купљено је године 1795. дана 3. мјесеца јунија.

Поменуто земљиште купило је Православно обшество горе речене године од гл. града Загреба, под Николајем Бабочајем судцем, и Јосифом Сачерићем заклетим присежником. На истом земљишту стајала је капела римокатоличка св. Маргарете, коју су купивши са земљиштем на ком стојаше; обратили по чину Православне Источне Цркве наименовавши ју Храмом Св. Преображенија Господија. Купљено и нашим добром постало Год. 1795. под Владатућим Императором Римским Францом II. Цркве Предстојатељем Архиепископом и Митрополитом Стефаном Стратимировићем од Кулпин; и под Епископом Пакрачко Славонскијем Кирилом Живковичем. Ондашње Православно Обшество Које је ово Добро набавило, састојало се из следећих особа: Јоана Штова; Прокопа Радованаца; Николаја и Константина Јанковића; Наума и Тодора Димовића; Кирила и Илије Милошевића; Георгија Белића; Петра Мраовића; Луке Петровића; Јакова Шушњевића; Јована Мировића; Георгија Вуиновићу; Томе Поповића Кирила, Томе и Константина, Житеља и Трговаца.

Будући је пак овај храм кроз толике године сасвим у земљу упао, мрачан, влажан, и за број Православних премален постао, то се Благочестиво Обшество крјепко одлучило стари Храм до темеља срушити и нов на истом месту, подигнути. Данас Божијом помоћи, на дан Рожд. Јоана Крститеља године 1865-те дана 24. мјесеца Јунија, Полажемо темељ к' новому храму Св. Преображенија Господија, и то под Владатућим Императором Аустријским Франц Јосифом I. Краљем Угарским Хорватско-Славонијским и Далматинским. Великим Воеводом Воеводства Србије и т. д. Под Цркве Предстојатељем Свјатјешшим Патријархом Митрополитом и Архиепископом Сремско Карловачким Самуилом Маширевићем. Под Преосвештеним Никанором Грујићем, Епископом Пакрачко-Славонијским и цјелаго Генералата Вараздинскога. Код Високе Владе

стојаху у исто време на челу: Хорватско Славонско Далматински Дворски Канцелар, Иван Мажуранић, Бан Троједне Краљевине Барон Јосиф Шокчевић. Градоначалник Загребачки: Вјекослав Фриган. Свештенослужитељи код Храма Св. Преображенија, Парох Георгије Николић и капелан Јоан Вуиновић; На посљедак Обштина Православна од које следе потписи: Анаст. Поповић с. р. Председник; Георгиј Николић с. р. Парох; Н. Малли с. р. Тајник; Ник. Николић с. р., Анд. Поповић с. р., Петар Арешки с. р., Стеф. Врабчевић с. р., Арон Косовац с. р., Спирidon Мариан с. р. Официал кр. банског стола; Konstantin Mihailović s. r., Vranjo Klajn graditelj s. r., Гаврил Ђурашевић с. р., Eduardo pl. Merzljak s. r. kr. dvorski savjetnik; Vjekoslav Frigan s. r. načelnik grada Zagreba; Моисеи Балтић с. р. кр. намјесничтва савјетник; Д. Даниловић с. р., Георгиј Сенич с. р., Јосип Поповић с. р., Васил Диздар с. р., Паја Пеллеш с. р., Стефан Кокановић с. р., Саса Пеллеш с. р., Давид Минович одветник, Александар Поповић с. р., Јгњатија Стишић с. р. Official, Стеф. Панић с. р.

Овом сличан лист наводи се у Олтару с десне стране за врати под банком у фундаменту узидан. Драгутин Стишетић писао с. р.

С десне стране пергаментна пише: Одбор за зидање овог Храма Божијег. Председник Анаст. Поповић град; и заступник: Града посиед. злат. крста за заслуге, председник трговачко-обртне коморе и т. д. Тајник Наум Малин град. заступник града. Одборници: Дкт. Јоан Суботић, Никола Николић, Јоан пл. Јурковић, Моисеи Балтић, Стефан Врабчевић, Јоан Јоановић, Петар Аретић гр. и заст. Мих. Утиешеновић, Георг Сенић, Георг Гавела, Андреј Поповић, Георг Авировић.

С леве стране пергаментна пише: Градитељи овог храма: Фрањо Клаин, Јоан Јамбрешак.

Овај дом Божиј саграђен јест пожертвовањем Обштинара православних и иних једноверне браће и својих суграђана у Загребу. Слава тебје Господи.

Загребачка грчко источни обштина састоји се из 329 душах Загребачких становника и чиновниках.

II.

У нову јабуку стављен је овај докуменат:

Ове 1899. године обновљен је на овом светом храму торањ и код обнове нађена је у јабуци лимница, а у њој затворена стакленка, а у овој први запис од године 1865. на пергаменту мишејским словима руком писан и орнаментиком

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

украшен. Набављена су и два звона: велико у славу св. Преображења и мање у славу светитеља Саве, архиепископа српскога приносом из земаљских средстава у износу од 4.000 форинти аустр. вриједности, за владања цара и краља Франца Јосифа I., за бановања преузвишеног господина Драгүтина грофа Куен-Хедерварија од Хедервара, предстојника кр. земаљске владе, одјела за богоштовје и наставу, пресвијетлога господина Армина Павића, поглавице црквене Његове Светости патријарха српскога Георгија Бранковића, преосвештенога господина дијецезана епархије Пакрачке Мирона Николића и пароха загребачког Амвросија Павловића, игумана лепавинског манастира, предсједника српске православне црквено-школске општине загребачке доктора Богдана Медаковића, подпредсједника Милана Стојановића, одборника: Јована барона Живковића, Теодора Велендерића, Јована Забрдац, Светозара Торбице, Петра Николића, Дра Светислава Шумановића, Владимира Матијевића, Николе Гавеле, Паје Хаџи, Ђоке Велисављевића, Симе Мишчевића и црквених татора: Миле Боројевића и Милана Милојевића.

Градитељи бијаху: тесар Арнхолд и лимар Маруци из Загребца.

Било све у славу Бога а на здравље и спасеније и оних, који граде и оних, којима граде!!!

Српска православна црквено-школска општина у Загребу. 1. (13.) августа 1899. У име општине: (М. П.) Милан Стојановић с. р. потпредсједник.
„Срб.“

ЛИСТАК.

Б Е Л Е Ш К Е.

(Гости у патријаршији.) Један део Удружења угарских лекара и испитивача природе, које је ових дана држало свој конгрес у Суботици, имао је у прошли четвртак прилику, да буде сведок српског гостопримства у дворима патријарашким.

Око двадесет најодличнијих чланова удружења, међу којима беху из Будимпеште министарски саветник и свеучилишни професор медицине др. *Јосиф Фодор*, свеучилишни професор медицине краљевски саветник др. *Јосиф Сабо* са супругом и др. *Антоније Генершић* са сином, професорским асистентом, др. *Санто*, проф. средње школске хигијене и извештач новина, затим из разних крајева Угарске, као из Кашаве, Темшвара, Сибиња, Клужа, све угледне личности, свеучилишни професори, управни-

тељи болница и разних других завода и т. д. — изјавише жељу своје другу дру С. Павловићу жупанијском надлечнику из Сомбора, да су ради, на путу свом у Србију, сврнути у Карловце. Жеља им беше упознати ово чувено место, а осим свега поклонити се Његовој Светости српском Патријарху, преузвишеном господину *Георгију Бранковићу*, некадашњем опће омиљеном и заслужном потпредседнику свом. Ваља знати, да је Његова Светост, као Темшварски епископ, на предлог тадашњег министра Трефора, био биран за потпредседника истог удружења и да је једном приликом својим говором на конгресу у Бузјашу изазвао велико допадање и одушевљење, као што писаху мађарски листови из онога доба.

Др. Павловић извештавши о овом Његову Светост и добивши позив, допратио је у прошли четвртак пре подне гореспоменуте госте у патријарашку резиденцију. Његова Светост благоизволео је врло љубавно примити своје госте, у престоној дворани, међу којима и старих познаника беше. Министарски саветник, пресветли г. др. *Фодор*, поздравио је Његову Светост у дугачком, изврсном и значајном говору. У име све дружине изјавио је дубоко поштовање према личности Његове Светости, која ужива опћу симпатију и опћи углед у свој пространој држави, он се клања личности Његове Светости, који је украс Цркве православне, али украс и велики ослонац и Државе, клања се особито и оном достојанству, које Српски Патријарх носи, достојанственику једне моћне и велике Цркве. Радује се да може поздравити Његову Светост у ванредној снази и здрављу, и жели Његовој Светости још дуго потпуна здравља и живота, на корист Цркве и Домовине и на радост поштовалаца Својих. Његова Светост благоизволео је благодарити у језгровитим речима на пажњи и посети, којом га чланови Њему омиљеног Удружења обрадоваше, позвао је све, да му буду мили гости, желећи им, да се у дому Његову добро осећају, да се на путу који предузимају користе и здрави и чили својима домовима поврате.

Придворно свештенство провело је госте, показавши и протумачивши им све оно што је значајно. Велико изненађење и задовољство беше овладало међу свима гостима ради усрдног пријема од стране узвишенога Домаћина и предусретљивости домаћих чланова у резиденцији. Све што видеше и познаше, изазивало је у њима истинско допадање и похвалу.

За трпезом, која беше сјајна, владало је велико одушевљење. У многобројним здравицама изливало се признање и поштовање према узвишеном Дома-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ћину, али уз то и поштовање према Цркви нашој, према свештеничком staleжу и народу нашем.

После обеда одвезоше се гости са двојцом придворника до манастира Крушедола. Жеља им беше видети и ову славну задужбину нашу. Г. Архимандрит Анатолије Јанковић, домаћин, својом љубазношћу предусрео је госте, поздравио их је, провео кроз манастир и лепо угостио. Богате старине у ризници и књижници, стил цркве и старинска од велике вредности унутрашњост јој, положај и уређење манастира, добише у истини достојне и благодарне оцењиваче. Пуну благодарности пожуреше се натраг у Карловце, где се опростише усрдно са пратњом својом и са брзим возом за Земун отпутоваше.

Не ћемо претерати, ако кажемо, да су ови гости отишли из Карловаца управо очарани. Томе је најречитији доказ и брзојавна вахвалница, коју угледни гости сутра дан из Београда подастреше Његовој Светости.

Ови мађарски научењаци уверише се о многим светлим појавама у нас, које се силом затривају. Упознаше се боље са нашим приликама; а на овом познавању утврдише поштовање и симпатију према сродном по духу и осећајима племену.

Етички моменат, који је имала ова посета и ово гостопримство, јесте велик и значајан, и као такви заслужује пажњу, хвалу и свако признање.

(Прелаз у св. Православље.) У Америци, у Тауган Ра, прешло је у св. православну веру 200 грчко-католика, који су се тамо населили, а припадали су, пре сеобе своје у Америку, Крижевачкој грчко-католичкој бискупији.

(Дисциплинарна правила) за наше свештенство, издана по Св. Архијерејском Сабору, која су ступила у крепост од дана њихова публиковања у овоме листу, постала су предметом жестоке критике и нападаја наше опозиционе штампе. Чекамо да она о тим правилима каже све што уме, па ћемо јој онда **Њвѣтѣ** дати.

Нове књиге.

Покрет. Свеска I. Садржина: *Приступ.* — *Како се уређивао Летопис.* — *О извештајима Књижевног Одељења и Одбора Матице Српске.* — *О књижници и књижишчару Матице Српске.* — *Средина Матице Српске.* — Нови Сад. Штампарија Српске књижаре Браће М. Поповића 1899. Стр. 43.

Намеру и задатак „Покрета“ износи нам *Приступ* његов овако:

„У овим свескама ће се претресати и расиривљати питања која се тичу Срба у Угарској. Нарочито ће се у њима оцењивати друштвене, књижевне и просветне појаве и установе, тачно ће се констатовати садашње стање, износиће се предлози за реформу. Гледиште с којег ћемо то чинити, правац којим ћемо при том ићи не ћемо да означујемо каквим звучним именом. Не ћемо да кажемо, да ће наш правац бити напредан, родољубив, рационалан итд. итд., само то једно обећавамо, да ћемо и при оцењивању старог и предлагању новог искрено, по души казивати, и да ћемо гледати само на ону народну корист.“

Четири чланка у I. свесци Покрета приказују се у Приступу овим речима:

„Почели смо у овој свесци с Матицом Српском, јер мислимо, да је она и по свом задатку и по материјалним средствима једна од најважнијих наших народних установа. У првом чланку ће се бацити поглед на досадашње књиге Летописа које дају најјаснију слику Матичина рада, и разгледаће се, колико се Летопис под разним уредницима држао својега програма, колико је одговарао духу времена и потребама народним. Други чланак ће приказати погледе данашњих управљача Матичиних на задатак Књижевног Одељења и Одбора. У трећем чланку ће се расправити веома важно питање о књижници и књижишчару Матице Српске. Последњи чланак ће оцртати средину из које Матица узима своје раднике, и потражиће узроке неуспеху Матичина рада.“

Сва четирп, дакле, чланка говоре о Матици Српској. Сирота Матица! Сваке године се о њој каже по што год, и никад лепо. Као да је она крива што је онаква *какви смо*, какви су, мање више и њезине судије, критичари.

Ево и I. св. Покрета, да јој чита буквице. Речитује, уз неке своје, не једаред чињене *приговоре* нашој Матици, њезином Летопису, Књижевном Одељењу и Одбору, њезином настојању и резултатима на пољу наше књижевности и просвете, е човек не би смео помислити, да су и писци Покретови чланови тога Одељења и радници око Летописа.

У колико се ти приговори тичу онога, што би Матица *требала*, да, по своме задатку и материјалним средствима, даде књижевности и просвети нашој, ти су приговори оправдани и у Покрету, као што су били увек и пре њега;

јер што нам Матица даје, то је без сумње минимални минимум, с којим се ни захтеви наших књижевних и просветних потреба задовољити не могу, пити се Матица њиме може подичити.

И док је реч о основаности тих приговора, потписујемо их све редом. По вољи нам је, што се и понављају, ма то било као оно *Ego autem senseo*, јер ако од тога не буде користи, штете бити неће. Ако и неће сами собом реформисати Матицу, нити изменити критиковано стање, тек нам неће дати заборавити, да то стање постоји и да је зло, да га *треба* и да нам је дужност мењати га боље. Одобравамо покрет Покрета, нарочито у претпоставци, да се чини из чисте љубави за ствар, одлучном и смишљеном акцијом озбиљне тежње, да се не само приговара него и ствара, те поправи и на боље измене оно, што се критикује.

По чим скренемо погледе са ових приговора, а загледимо у узроке критикованог стања, то и после четири Покретова чланка остајемо без наде, да ће се то стање скоро изменити и узроци његови отклонити, ако осим тих чланака, не будемо имали и *људи*, ако и њихови писци не буду радници, какви се у тим чланцима идеално замисљају, а каквих у истини немамо, с ове стране, ни да их на једне руке прстима избројимо.

Колико хоћемо можемо хвалити добру вољу и тежњу Покретовете акције, али нас она ипак оставља близу сумње у боља времена остваривања задатка Матице Српске и наше књижевности. Јер кад није било „довољно спреме“ у Магарашевића, Светића, Павловића, Суботића, Игњатовића, Ђорђевића, Хаџића и њихових савременика; кад није било радника у прошлим генерацијама најидеалнијег нашег оностраног доба и друштва, зар нас може остављати сумња, да ћемо их скоро имати у данашњим дегенерисаним генерацијама, у данашњем материјалистичком или — како то вели г. Т. О. — анималном дѣбу бездуховне атмосфере?!

Зато, и ако се радујемо сваком покрету на боље, па и овом Покрету, нешто младих, но вољних радника, не може нас ни он већом надом испунити, нити нас за сада и мало загрејати вером, да ће њихов Покрет бар покренути, а никако изменити постојеће стање наше књижевности и просветног рада. Није то стање тренутно, ни са једног и лако отклонивог узрока, него је, тако рећи, стабилизовано не само кроз 70 година Матицина, него и 200 година оностраног нашег народ-

нога века. Као што је било и данас је то стање ништа друго, него „резултанта друштвених прилика“, као што је, по искреним речима г. Ст. С., и рад Матичин, а ми додајемо: *резултанта наше овојстране интелигенције*. По томе, није Матица, нити су њезине главешине већи кривци критикованог стања од осталих криваца. Нека сваки своју кривицу прими на себе, па неће ни на тим главешинама остати веће.

Није било, нема ни данас људи, нема радника, каквих тражи задатак, који се Матици поставља; какве треба да има књижевност, од које се тражи висина и продукција, коју оцењивачи њезини *замисљају*, а коју би и ми и сваки од нас *желели*. У тој горкој истини, у том факту, што га истиче — погледајући, за сада само око себе и изван себе — и Покрет, лежи најдубљи, есенцијални, најстварнији узрок целом критикованом стању. А до год тих људи не буде, биће као што бива, не само у Матици, него на свима странама нашег просветног, књижевног живота нарочито. Буде ли их бољих и многобројних, биће на свима тим странама и боље и обилније. Не буде ли их, неће помоћи ни Покрет; буде ли их, они ће покренити покрет и без Покрета, јер *њег* спрема и рад продукује, а не јадиковка, замерање, оцењивање, приговарање, па ма оно било и најоштрије „по души казивано“. Постојеће стање измењује рад а не критика, радници, а не критичари. И зато нам замерања Матици изгледају скоро — неозбиљна.

Да до радника дођемо много се више тражи, него што Покрет I свеском својом, у најбољој вољи, а сигурно и умењу, нуди; него што ће и осталим свескама моћи дати.

Људе и раднике не продукују критика и предлози. Њих рађа време, њих подижу идеје, као што и они рађају и искресавају ове. Желени радници су продукат прилика, као што су онда ове резултанта њихова рада. Данашње генерације наше, наше доба и прилике — не дају те људе и раднике. Зато их и немамо. Зато ће, са малим изменама, и даље остати у Матици, и иначе код нас — као што бива.

По још рећи морамо, да, нити увеличавајућим стаклом, не можемо жељене ђетиће и раднике још да видимо, ни на висинама, на које су сами себе декретовала нека наша господа, оцењујући, безобзирном ригорозношћу, људе и раднике на свима линијама нашег, не само књижевног и просветног, него целокупног живота

народно-црквенога, а заборављајући, да су неки од њих још тако млади и *homines novi*, да се о њима не сме још ни суд изрицати, а неки да не би могли издржати суд баш властите ригорозности. Да, кад би наше прилике и избор људи дозвољавао, да се при попуњавању наших просветних и автономних установа свагда ригорозно држимо истакнутога (на 25 стр. Покрета) принципа Вукова, колико би тих звања остало празних, па и самих професорских катедара!... Примену тога принципа и ми захтевамо и одобравамо. Скидамо капу пред њим. Треба да се врши где год се може. Али свугде се вршити може онда и онде, кад и где су на расположењу по избор људи. Код нас их још нема, а најмање под мерилом ригорозности, којим се по неко — бива на своју штету — хоће да размахује у мечтавању. — Оволико рекосмо, тек да по некога, можда, подсетимо на потребно размишљање о себи, које би га размишљање, можда, упутило на већу меру потребне скромности, која опет тежи већој спреми, а продукује обилнији и бољи рад.

Какви смо, таквих нас има. Кад mine ова „бездуховна атмосфера“, у којој смо данас, а роде се, или се на ноге подигну можда већ рођени ђетићи, са енергичном и истрајном тежњом духовним сферама, са више љубави, пожртвовности, самопрогорења и осталих услова за опште добро, за књигу, науку и позив свој, онда ће само по себи престати критиковано стање. Биће онда боље и у Матици. Данас је онако, какви смо, те каква и Матица може бити. Желити да друкчије буде, *без измене нас самих*, у најбољем случају је појезивија младих родољуба, који више своме народу желе, него што могу дати.

Ако г. г. писци Покрета верују, да својим, ма увек и основаним, приговорима и критиком, доста већ изкритикованог стања нашега и у Матици, могу ово изменити на боље, нама остаје да се дивимо њиховој појезивији и оптимизму.

Али, за тежњу и цел, коју су себи I. евеком Покрета поставили, много би више учинили, да су, н. пр., место четири своја, проблематичне користи чланка, написали Летопису Матицином четири *научне* студије, ма да су студије „мучне“, што вели Лазин Максим.

„Нема ту нико да „саветује“ него да ради“, порука је Покрета (стр. 42.) Књижевном Одељењу Матицином. Штета, да се и Покрет није тога држао. —

Но он није много ни „саветовао“. Оно савета

што га даје Матици, а који ова треба да прими, неће изменити данашње стање њезино. Мислимо нарочито књижичара Матицина. Јер кад би тај био и онакав о каквом идеалише и за којим севадах чини Покрет, Матица и њезин Летопис неће извршити *њиме* свој програм. Јер и он би био — „сирак тужни међу вихорови“.

Дискусија о позиву и дужности Књижевног Одељења, о потреби критичке или продуктивне његове радње (стр. 16) и т. д., биће беспредметна, чим се јаве жељени радници. Без њих нити је критичка (стр. 41), као што није ни продуктивна. Крај данашњих радника — друкчија не може ни бити. —

И наше је мишљење, „да при избору чланова Књижевног Одељења треба узети строжије мерило“, јер са многим данашњим члановима изгледа то Одељење већ комично. Али, кад би то мерало имало, узмимо случај, и повратну снагу, — колико би их чланова остало у Књижевном Одељењу? А кад се буде од данас практиковало — онако ригорозно, као што је Покрет *ригорозан* — колико ће их нових бити? Кад буде људи на избор — сигурно ће се ови бирати у Књижевно Одељење, јер неће се ваљда и онда чланством тога Одељења награђивати партизани и иначе симпатичне личности, као што је то бивало досада. Дао Бог, да нам такав избор што скорије буде на расположењу.

Покрет, у свом IV. чланку, разложно истиче компарацију међу Летописом и Београдским Делом. Само заборавља, да су они у Београду многобројнији и *други ђетићи* него што смо ми с ове стране. Сравнимо их са собом — пак ће нам све јасно и природно бити. Будимо какви су они, биће и Летописе друкчији. У том лежи решење целога питања о реформацији Летописа и наше књижевности, сваке врсте, особито научне. „Бранково Коло“, једини оострани белетристични, књижевни лист, већину сарадника има из Србије. Само то, па и сувише је доказа — какви смо ми. Имамо мо таквих доказа тушта. *На основу постојећих чињеница и примера* не ћемо погрешити ако посумњамо, е би друкчије било и крај „три дивна места за по једног византолога, слависту и српског историка“ на Богословији нашој, па и крај библиотекарства митрополитске библиотеке, креирању којих би се радовали. Згодна би та места била за „људе, који се баве науком и књижевношћу“, но пре свега треба — тих људи. Њих желимо. А да их имамо, о каквима идеалише

Покрет, они би се већ јавили и са места на којима су. — —

Не „саветовати него радити“. Под тим геслом хоћемо и требамо људв. Под тим геслом нека се покреће заверени и организовани квартет и нека нам пружа одседање свеске „Покрета“, на ће оне више стварне користи донети нашој књижевности него што је прва, и ми ћемо их већом вером и лепшом надом поздравити. Прва свеска Покрета у најбољем случају показује добру вољу и тежњу, но у конкретном случају, дај Боже, да измене што критикује и оцењује, чему приговара и замера.

Завршујемо речима г. Ст. С. у другом чланку Покретовом:

„Ствар је проста: нама треба радених људи. Не вреди расписивати награде, кад нема ко да пише, не вреди критиковати зло стање, кад нема људи који ће то стање поправити, не вреди стављати ма и најлепше предлоге, кад нема ко ће их извршити.“

То је и наше мишљење. Али онда: на што и за што замерања Матици, Летопису и т. д.? Зар да критичари маскирају свој део кривице?...

Без књижевника нема књижевности, без научњака нема науке, ерго: људи и опет људи, рада и опет рада. Све друго само собом долази.

То је наше Его autem senso... Зато и господи око Покрета велимо: маните се, људи, замерања, него прионите око рада.

Толико нека је од нас, у најбољој намери, у први мах казано поводом I. свеске Покретове. Можда од осталих више користи буде.

К. П.

Јавна захвала.

Поводом каноничке визитације рекао је високопреосвештени госп. епископ *Лукијан Богдановић* измеђ осталог: да је крајцара мален дарак, ал велика задужбина, нарочито да се не штеди од српске школе, него и последњом крајцаром да се потпомаже, јер српска школа подмлатку нашем отвара умне очи и уши, а то је богоугодно дело и вечан спомен овога и онога света.

Ова архијерејска реч разлеже се свуда по Барањи, и као да је првим плодом уродила у некадањој епископској резиденцији Дуна Сечују, у једној сиромашној срп. општини, где осамдесетгодишњи старац: *Дионисије Рашић*. занатлија и бивши становник Мохачки, враћа се награв у своје родно место Дуна Сечуј, да у кругу своје родбине проведе последње дане живота у миру, слози и љубави са свом српском браћом; па кад

је чуо глас нашег омиљеног Архијереја, како моли и преклиње народ српски, да устраје у аманетима св. Саве, то старог Дионисију чисто подишоше мрави, кану суза, дође у одбор и рече: „Драга браћо! ево, од мога скромнога иметка поклањам и ја српској школи дуна-сечујској 50 фор. а. вр. на умножење школ. фонда, да се из камата купују сиротој деци школске књиге!“

Поклон овај радосно је примљен и поздрављен и сад се јавно захваљује госп. Дионисију Рашићу на овом скромном дару. Нека заиста он и његов дар буде од Бога благословен! Ал' и другима да буде пример и узор, да не остане празна реч нашег љубљеног архијереја, него нек одјекне у живим делима по свим општинама у Барањи.

Из седнице месног школског одбора:

Дуна Сечуј (Барања) 15. (27.) августа 1899.

Душан Радојчић Младен Чимрчак
учитељ председник.

Светозар Ристић
школ. старатељ.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ад бр. К. 714, 746/404. ex 1899.

173 1—2

СТЕЧАЈ.

На утражњену парохију II. разреда при вознесенској цркви у Руми расписује се стечај до укључиво 15. септембра по нов. о. г. — Компетенти имају до тога рока своје прописно инстурјирани молбенице надлежним путем овој конзисторији поднети.

Из седнице архид. конзистолије, држане у Карловцима 12. (24.) августа 1899.

Георгије с. р.
Патријарх.

СТЕЧАЈ

170 1—3

који се отвара на два штипендијска места код закладе Ваце пл. Николића у Сентомашу. На једно од тих места могу компетовати Срби Сентомашани од породице пл. Николићеве, а на друго Срби Сентомашани грађанског реда. Стипендистама, који похађају доњу гимназију, доњу реалку, трговачку и грађанску школу издаваће се 300 ф. годишње; а горњо гимназистама и т. д. 400 ф., универзитетлијама пак 500 ф. Рок стечају биће св. Тома т. ј. 6. (18.) октобар. Дотле нека сви они Срби Сентомашани, који могу и желе компетовати, поднесу срп. црквеном одбору своје молбенице и сведоцбе.

Бач. Сентомаш 14. (26.) августа 1899

Црквени одбор.

С Т Е Ч А Ј. 165 2—3

На упражњено учитељско место у Шурјану овим се отвара стечај.

Плата је учитељу 300 ф. годишња, слободан стан, 4 хвата тврдих дрва за себе и за грејање школе.

Учитељева је дужност све законом прописане предмете деци предавати, у св. цркви појати и децу у појању обучавати.

Који ово место почети желе, нека се са потреним сведоцима до 8. септембра т. г. на потписаног обрати, којег ће се дана и избор обавити.

Из седнице местног школског одбора држане у Шурјану (per Мбдос) 8. (20.) августа 1899. г.

Младен Милић
председник школ. одбора.

С Т Е Ч А Ј. 166 2—3

Расписује се стечај на упражњено шесторазредно мушко учитељско место. Дужности су му прописане у прев. кр. респкрипту од 1872., осим тога има у цркви десну певницу држати. Компетенат треба да је свршио сомборску препарандију, а дужан ће бити и у цркв.-школ. седницама перо водити.

Плата је 360 ф. а вр., 40 ф. за пофторну школу, 10 ф. за писаћи прибор, 6 лапаца комасиране земље и $\frac{1}{2}$ ланца пољске баште, на које има порез и евивалент плаћати, 4 хвата дрва, слободан стан са 2 патосане собе, кујном, шнајзом, подрумом, шупом, шталом и пространом од авлије заграђеном баштом.

Жеља је, да се компетенти — (н. пр. недељом или празником) и лично пријаве. Првенство имају они, који су, осим осталог, вични још и — нотама, а дотични изабрани би — у случају обучавања, односно даљег усавршавања овдашње младежи у ноталном појању — разуме се, пристојном наградом награђен био.

Рок стечају три недеље од првог уврштења.

У Великом Средишту, (код Вршца) 10. авг. 1899. год. Школски одбор.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС. 167 2—3

Потписана манастирска управа даје свим на знање, да ће дне 29. августа (10. септембра) 1899. у манастиру Св. Ђурђу, у 10 сахата пре подне издавати под закуп 680 јутара 1250⁰ оранице, 28 јутара ливаде и 24 јутара пашњака, путем јавне дражбе на шест година, почевши од 1. октобра 1899. год.

Искљична је цена 8000 фор.

До заочетка усмене дражбе примаће се и затворене писмене понуде, којима се има прикључити вадијум у износу од 800 фор.

Дражбени услови могу се видети сваки дан у писарници потписане управе, а за захтевање доставиће се рефлектантима и у верном препису.

У манастиру Св. Ђурђу (пошта: Birda) 10. (22.) августа 1899.

Манастирска Управа.

С Т Е Ч А Ј. 159 3—3

На упражњено учитељско место у Бочару на српско-православној вероисповедној мешовитој школи овим се стечај расписује.

Плата је: 400 фор. у готовом, 40 фор. за пофторну школу, 20 фор. у име перовођства, слободан стан са вртом од 800⁰ хвата, $\frac{1}{2}$ јутра ораће земље и сламе за огрев колико потребно буде. Од укона где позван буде 1 фор.

Учитељ ће бити обавезан школском уредбом прописане предмете предавати, у цркви десну певницу водити, децу у црквеном појању обучавати и перовођске дужности вршити.

Општина жели, да се компетенти лично пријаве.

Рок стечају траје до 29. августа, када ће се и избор обавити.

У Бочару (Горонталека жупанија) 1. августа 1899. год.

Председништво.

К. 1255/312. ex 1899. 172 1—3

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се стечај на упражњену парохију V. класе у *Обровцу*.

Компетенти имају своје довољно инструирани молбе до 10. (22.) септембра 1899. год. потписаној конзисторији поднети.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 16. (28.) августа 1899.

Епарх. Конзисторија Бачка.

Бр. 78 ex 1899 171 1—2

С Т Е Ч А Ј.

Услед закључка суботичке српске православне црквене општине из одборске седнице од 5. јуна текуће године бр. 78. ex 1899. расписује се стечај на једно стипендијско место из добр. грађанске закладе Јована Остојића и супруге Терезије Зозук, за ученика средњих или виших школа.

У смислу 9 тачке III. одеака основног писма стипендија ова за ученике средњих школа, док је у месту својих родитеља или старатеља, износи годишње 100 фор., ван места родитеља или старатеља, на страни 250 фор., а слушаоц свучилишта или академије добија годишње 400 ф.

Првенство имају у првом реду суботички сродници са завештагелима, у другом реду сродници ван Суботице, у трећем реду суботички синови, а напослетку Срби православне вероисповести ма из ког краја Аустро-Угарске монархије.

Проситељи своје молбенице, снабдевене са крштеним писмом, сведоцима о свршеним школским наукама, лечничким исказом о стању здравља и телесног развитка, сведоцима материјалног стања родитеља, а сродници и са сведоцима средства са завештагелима, најдуже до 3. (15.) септембра текуће године подписаноме нек поднесу.

У Суботици 14. (26.) августа 1899.

Стеван Манојловић
управитељ Остојићеве закладе.

Ш. О. 33. — зап. ех 1899.

164 2—2

СТЕЧАЈ.

На новоустановљено учитељско место при срп. народн. вероисповедној школи у Ст. Сивцу овим се отвара стечај.

Са горњим местом скопчана је следећа плата:
1.) 300 фор. у име редовне плате; 2.) 40 фор. за пофторну школу; 3.) 100 ф у име станарине; 4.) 6 фор. за писаћи прибор; 5.) 5 урбаријалних јутара (à 1200 □ хв.) ораће земље, на коју све терете учитељ сноси; 6.) за зимски огрев сламе колико буде потребно.

Дужности учитеља су прописане шк. уредбом и наредбама виших власти.

Предавање у разредима, које му месни шк. одбор додели. Осим тога, дужан је у цркви појати за једном певницом.

Молбенице ваља упутиати на месни школ. одбор. Рок стечају је 5. (17.) септембар о. г.

Из седнице школског одбора држане у Ст. Сивцу 6. (18.) Августа 1899. год.

Школски одбор.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЂОРЂЕ ДИМИЋ

кројач

3—3

НОВИ САД, Ђурчијска улица број 11.

Препоручује своју вешту израду све штеничког одела и то без гомбарског посла, саморанце на Т Х.

Цена најумеренија, израда солидна.

СБЈАВА.

2—3

Част ми је овим до знања ставити и препоручити прецијасним свештеницима, да сам у Сомбору, у главној улици (пуз Сомборску штедионицу у г. Славиној кући) отворио кројачког заната радњу

Свештеничког одела

оба чина прегоручујући се овим и моли за многобројну посету.

Уједно част ми је до знања вам ставити, да за сваки мој посао гарантујем, како у каквоћи, тако и за крој.

Са особитим штовањем

ЂОРЂЕ РАКИЋ

црквени, свештеничког и цивилног одела кројач.

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона**, која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначаје са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у тороњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

52

Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом тајку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За стране земље: на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожиха у Београду. Поједини бројеви стају 10 новч

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 6 новч. од једног реда ситних слова а за жиг сваки пут по 30 новч. — Неплаћена писма се не примају, — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА